

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА І БОГДАН-ІГОР АНТОНІЧ: ДІАЛОГ КРІЗЬ СТОЛІТТЯ

5. Державна програма розвитку туризму на 2002 – 2010 роки. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року №583.
6. Зінченко В.А. Молодіжний туризм в Українській РСР у 70 – 80-х рр. ХХ ст. (на основі діяльності “супутника”): автореферат дис... канд. іст. наук. Донецький національний ун-т. – Донецьк. – 2003. – 19 с.
7. Зайчук Г.М. Управління маркетинговою діяльністю в туристичній галузі. Монографія. // Г. Зайчук. – Дрогобич, Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету, 2010. – 154 с.
9. Зязюн І.А. Гуманістична парадигма в освіті. // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К.: – 1996. – С. 5 – 7.
10. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу. Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ. – 2004. – 272 с.
11. Малик Л.О. Економіка та організація формування маркетингової туристичної індустрії в Україні. Монографія. – Дрогобич, Коло. 2011. – 395 с.
12. Малик Л.О. Організація та розвиток туристичної галузі на українських землях в ХІХ та початку ХХ ст. // Л. Малик. / Молодь і ринок. – 2012. – №9(92). – С. 89 – 94.
13. Устименко Л.М., Афанасьєв І.Ю. Історія туризму. Навчальний посібник. Л. Устименко. І. Афанасьєв. – К.: Алстер-Прес, 2005. – 320 с.
14. Федорченко В.К. Дворова Т.А. Історія туризму в Україні. Навчальний посібник. // В. Федорченко, Т. Дьорова – К.: Вища школа. 2002. – 195.
15. Чорньєнка Н.І. Організація туристичної індустрії. Навчальний посібник. / Н. Чорньєнка. – К.: Татка, 2006. – 264 с.
16. Розвиток туризму в Україні: Проблеми і перспективи. Зб. наукових статей. – К.: – 1995.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2012

УДК 821.161.2.09 (091) “18/19”

Ірина Дмитрів, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури і теорії літератури
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА І БОГДАН-ІГОР АНТОНІЧ: ДІАЛОГ КРІЗЬ СТОЛІТТЯ

У статті розглядаються дотичності світоглядів і художньо-образні особливості творів Григорія Сковороди та Богдана-Ігоря Антонича. На прикладі поетичної спадщини простежується ідейно-тематична спорідненість двох талановитих митців.

Ключові слова: Біблія, дух, душа, поетика, філософія серця.

Літ. 15.

Постановка проблеми та аналіз основних досліджень і публікацій. Григорій Сковорода – найвидатніша постать барокового періоду історії української літератури. На думку С. Погорілого, філософ був завеликим для своєї епохи, адже випередив її на декілька століть [10, 17]. Однак, як слушно зауважують вчені, він назавжди залишився духовною віссю української культури. Грунтовні дослідження В. Ерна, Д. Багалія, Д. Чижевського, а також сквородинознавчі розвідки П. Житецького, Ф. Зеленогорського, М. Сумцова, Л. Ушкалова містять комплексний аналіз багатоаспектної творчості Г. Сковороди, основний акцент у них зроблено на системі філософських поглядів мислителя. На всіх етапах розвитку української літературознавчої думки Г. Сковорода був як предметом наукових студій (І. Іваня, Л. Довгої, С. Кримського, Д. Наливайка, А. Макарова, М. Поповича, М. Ткачука, В. Горського), так і героєм художніх творів (І. Драча, П. Тичини, М. Рильського, Л. Костенко та ін.). Леонід

Ушкалов зазначив, що справжній “сковородинський бум” гуманістика переживає від початку 90-х років [13, 483]. Окрім численних наукових розвідок, є факти літературної рецепції образу Сковороди у творчості сучасних письменників (Є. Пашковський, О. Забужко, Ю. Андрухович та ін.). Величезний інтерес до особи Григорія Сковороди потверджує думку про те, що він сприймається як певний архетип української нації, у якому втілюються її характерні риси. Виходячи з цього, варто простежити “світоглядну присутність” Григорія Сковороди в художніх текстах його послідовників.

Актуальність проблеми дослідження полягає в тому, що вперше в українському літературознавстві системно і цілісно осмислюється питання впливу Григорія Сковороди на творчість Богдана-Ігоря Антонича, яка є однією з найбільш значущих сторінок нашої літератури, оскільки їй притаманна невідомою оригінальність в осягненні художньої дійсності та виняткова глибина у відтворенні специфіки національного світосприйняття. Тому, як слушно

зауважує Марія Зубрицька, “тексти поета завдяки образному та мовному багатству є органічно відкритими для появи нових прочитань і осмислень, які не заперечують попереднього читацького досвіду, а навпаки, доповнюють його новими відтінками, іншими ракурсами бачення” [7, 134].

Мета статті – розглянути художньо-образні особливості й дотичності світоглядів Григорія Сковороди та Богдана-Ігоря Антонича; на прикладі поетичних творів простежити тематичну спорідненість двох талановитих митців. Основною підвалиною філософії Григорія Сковороди є Святе Письмо, тому, здійснюючи компаративний аналіз художнього світосприйняття обох письменників, братимемо до уваги цей визначальний аспект.

Виклад основного матеріалу. Богдан-Ігор Антонич віддалений у часі від Григорія Сковороди приблизно 150 роками, проте між ними простежується внутрішній зв'язок, який виявляється у схожих поглядах на світ, у тих самих ідейних опертях, у ставленні до Бога, Біблії, природи. Улюбленими для обох поетів були теми душевного миру, гармонії, смерті. Окремі поетичні твори митців споріднені навіть жанрово, адже відомо, що вірші, які увійшли до збірки “Сад божественних пісень”, Г. Сковорода назвав “піснями”, а в Б.-І. Антонича є низка творів, які автор означив як “пісні” (“Пісня про вічну молодість”, “Пісня змагунів”, “Пісня мандрівника”, “Пісня про дочасне світло”).

Світоглядним опертям Григорія Сковороди є Бог і Біблія. Мислитель переконаний, що “усе живе та рухається в Бозі та силою Божою, все пізнаємо лише через Бога та в Бозі”, “Бог проникає та тримає все створіння”, “Бог є в нашому людському тілі – один і той самий у всякому та цілий у кожному з нас” [цит. за: 14, 182]. Біблія, на думку філософа, “утворена Богом зі святих та таємних образів”, вона – “найдосконаліший та наймудріший орган”, “новий світ та нове Боже людство, земля живих, країна та царство любови, високий Єрусалим” [цит. за: 14, 115 – 116]. Прикметно, що саме зі Святого Письма бере Григорій Сковорода епіграфи до своїх поезій, в яких відчувається глибокий зв'язок із першоджерелом.

Суголосні мотиви задекларовані в художній спадщині Б.-І. Антонича, релігійні твори якого стали цілком новим явищем в українській літературі міжвоєнного періоду ХХ століття. Святослав Гординський вважав, що суто релігійних поетів у Галичині майже не було, “[...] і оце з'явився поет, що заговорив по-новому, по-іншому, голосом, в якому зазвучали не тільки знані

молитовні тони, але й щось нове – християнська містика й філософія, проблема відношення людини до Бога, шукання Бога в усьому суцюзному в світі, як первопочатку життя і останньої цілі людського буття” [6, 119]. Б.-І. Антонич у своєму пошукуві Бога не ковзає по поверхні обрядовості, християнство для нього – не лише ритуал, а, як зазначає М. Новикова, – “це передусім особа. Особиста – неповторна – душа. Особиста – унікальна – біографія. Тому християнство – це завжди і всюди історія” [8, 14].

Літературознавці виняткову увагу приділяють світоглядним засадам Б.-І. Антонича, дискутуючи про так зване “двоєвірство” поета, оскільки пантеїзм – невід’ємна ознака його творів – найбільше промовляє на користь Антоничевого язичництва. Я. Розумний зазначає, що “збірка про “велику гармонію” в дійсності свідчить про поетову дисгармонію, про його внутрішній конфлікт, у якому зіткнувся світ Б.-І. Антонича-традиціоналіста, вихованого в родинному священничому середовищі, зі світом Б.-І. Антонича-життєпоклонника, якого, “самотній” і “нещасливий” диявол, Антоничів спокусник і символ повного людського життя, намагається звести й завести в життєву розкіш, шалену й гарячу” [11, 493]. Іван Огієнко, осмислюючи пантеїстичну природу світовідчуття Б.-І. Антонича, пише: “Тільки зовсім непотрібно вживає Антонич модного слівця – поганин... Та чи ж християнство, особливо первісне, забороняє злитись із природою? Чи ж Христос не кохав палко природу? Чи найкраща його наука не зв'язана з горами, річкою та морем? Чи поет, що створив Псалтиря, не співає пісень природи? Чи Антонич забув согні щирих подвижників-християн, що кидали світ цей та йшли на природу? Чому наші давні монастирі були положені в найпоетичніших містах? Тільки з пізнавання величі й краси природи глибоко пізнаємо свого Бога, а для цього зовсім непотрібно ставати аж поганином” [9, 215]. Ірина Бетко наводить свою мотивацію надмірно чутливого ставлення Богдана-Ігоря Антонича до природи: “[...] релігійне виховання сприяло особливо загостреному переживанню глибоко специфічної краси Лемківщини, підсвідомо породжуючи думки про природу рідного краю як про досконале Боже творіння, а також про те, що тут – “в горах, де ближче сонця” – люди якимось і до Бога ближче” [2, 175]. Микола Ільницький пояснює феномен Антоничевого світосприйняття за допомогою світоглядної концепції Григорія Сковороди: “Антонич проповідував філософію пантеїзму в сквородинівському розумінні, де природа

мислить, де духовне начало розчинене в самій природі” [4, 141]. Український філософ сприймав природу як одне з джерел богопізнання, адже кожна мисляча людина, споглядаючи красу всесвіту, з благоговійною вдячністю схиляється перед Тим, Хто його створив.

Ще однією точкою дотику двох митців стала “філософія серця”, яку теоретично обґрунтував Григорій Сковорода, а Богдан-Ігор Антонич запропонував її художню рецепцію у своїх поетичних збірках. У Святому Письмі серце займає одне з центральних місць, йому приписується повнота духовного життя, адже з ним пов’язані всі функції свідомості. У біблійних текстах “серце” означає не одну з властивостей душі, а всю людину, цілісність всіх її властивостей і загального ставлення до інших, до Бога, до світу. Коли у Святому Письмі згадується, що маємо любити Бога “всім серцем своїм”, то це означає: “усією душею своєю, всією думкою своєю і всією силою своєю” (Мт. 22:37; Мр. 12:30; Лк. 10:27).

Поняття “серце” лежить також в основі світогляду українців, і цю проблему дослідники пропонують розглядати у трьох аспектах: психологічно-емоційному, релігійному та символіко-антропоцентричному. Ірина Валявко зазначає, що перший аспект пов’язаний з такою рисою української національної вдачі, як емоційність, у другому аспекті поняття серце набуває значення релігійного символу, який репрезентує центр морального життя й духовності людини. Хоча два окреслені аспекти “філософії серця” й були поширені в Україні, вони не є здобутком лише української культури, адже наука про серце посідає чільне місце у творчому доробку античних мислителів, Отців Церкви, німецьких містиків, романтиків. Важливим є розгляд філософії серця в третьому аспекті, який відбиває певну українську специфіку: “філософія серця” постає як символіко-антропоцентрична система, пов’язана з внутрішньою людиною серця [3].

Найповніше “філософія серця” репрезентована творчістю Григорія Сковороди. Серце, на думку філософа, є “божественною іскрою” в людині. Суть його кордоцентричної концепції полягає в тому, що, розглядаючи людину як “мікрокосм”, він розділяє її на “внутрішню” та “зовнішню”, ставлячи при цьому “чисте серце” в центр цієї “істинної”, “внутрішньої” людини. Проблема серця у працях філософа нероздільно пов’язана з проблемою Богопізнання, адже шлях пізнання свого серця – це шлях до досягнення трансцендентного. Філософія серця не протиставляє, а об’єднує віру та розум, а також

продовжує тему цілісності людини.

Християнський містичний контакт з Богом і ближніми реалізується через серце, яке виступає тим органом, через який здійснюється особлива співпричетність до Бога і ближнього, ім’я якої – християнська любов. Чисте серце допомагає пізнавати інших. Бог створив людей, щоб вони знали один одного. Гріх звів мур між людьми. Для того, хто зумів очистити своє серце, серця інших відкриті. Якщо найкращим засобом очищення серця є любов, то розуміє іншу людину тільки той, хто її любить. Отже, як у Старому, так і в Новому Завіті, серце – те місце, де людина зустрічається з Богом.

Б.І. Антонич художньо опрацьовував тему зустрічі людини з Богом. Так, у вірші “Дві дороги” ліричний герой розповідає про те, що він шукав Бога всюди: в низинах, у горах, в багатих палатах і бібліотеках, розпитував про Нього у вітрів та перехожих. Та всі зусилля виявилися марними, бо:

Розминулись поруч себе дві дороги:

Ти теж шукав мене у моїм серці ... [1, 91].

Як бачимо, коли Господь приходить до людини, то навідується саме до її серця. Це єдине місце, яке достойне і здатне вмістити Бога. Ліричному героєві не вдалося зустрітись з Богом. Чому? Можливо, його серце ще не очищене, оскільки лише “чисті серцем побачать Бога”, тому псалмопівець каже: “Серце чисте створи в мені, Боже”. Тема чистоти серця відображена і в поезії Григорія Сковороди:

Кто сердцем чист и душою,

Не нужна тому броня,

Не нужен и шлем на шею,

Не нужна ему война.

Непорочность – то его броня,

И невинность – алмазна стѣна.

Щит, меч и шлем ему сам Бог [12, 526].

Отже, йдучи за Святим Письмом, а також за настановами Григорія Сковороди, підсумовуємо, що основне завдання людини – дбати про чистоту серця, наполегливо звільняти його від пристрастей, від усього, що занечищує і проганяє Святого Духа.

Прикметно, що і Г. Сковорода, і Б.-І. Антонич чітко розрізняють поняття “дух”, “душа”, “серце”. В українській літературі, зокрема поезії, в активному вжитку перебуває “душа” та “серце”, здебільшого як емоційний центр, проте значно менше застосування в художній творчості має “дух”, адже він часто ідентифікується з “душею”, хоча у богослов’ї чітко розмежовуються ці поняття. Апостол Павло у посланні до євреїв пише: “Бо Боже Слово живе та діяльне, гостріше від усякого меча обосічного, проходить воно аж до поділу душі й духа, суглобів та мозків, і спосібне

судити думки та наміри серця” (Євр. 4:12). “Дух” часто означається як “душа душі”.

У творах Б.-І. Антонича спостерігаємо глибоке розуміння поетом специфіки душі і серця. Наприклад, у поезії “Advocatus diaboli” читаємо:

Моя душа поплямлена життям і зла,
але поглянь на серце [1, 93].

У біблійних текстах поняття душі і серця часто взаємозамінюються, однак з наведених вище рядків розуміємо, що серце в розумінні автора є вищою субстанцією, аніж душа, оскільки саме за його налаштуванням Бог буде судити людину. Душа більше піддається різноманітним негативним впливам, тоді як серце – сфера божественного володіння. Стан людського серця проектується на цілу людину, тому поет так дбає про те, щоб його серце перебувало у мирі з Богом, наслідком чого є гармонія у найширшому розумінні цього слова.

У біблійному розумінні мир – це стан, протилежний до війни. Для християнина мир – настільки велике благо, що сам Ісус Христос дарував його своїм апостолам: “Мир вам” (Лк. 24:36, Йо. 20:19, 20:21, 20:26), “Мир залишаю вам, мій мир даю вам” (Йо. 14:27), “Мир домові цьому” (Мт. 10:12; Лк. 10:5). До того ж, більшість церковних богослужень містять прохання за мир: “В мирі Господеві помолімся”, “За мир з висот і спасіння душ наших Господеві помолімся”, “В мирі вийдім”. Мир – це той стан, якого прагне людина після виснажливої духовної боротьби зі злом. Людині, у якої серце обтяжене пристрастями, незнайомий стан духовного миру і радості.

Над питаннями внутрішнього миру і гармонії замислювалися і Г. Сковорода, і Б.-І. Антонич. Філософ у “Разговорѣ дружескім о душевном мирѣ” пропонує таке розуміння миру, який веде до щастя: “[...] верхушка и цвѣток всего житія вашего – внутренній мир, сердечное веселіе, душевная крѣпость. Сюда направляйте всѣх ваших дѣл теченіе. [...] Коль многие по тѣлу здоровы, сыты, одѣты и спокойны, но я не сей мир хвалю – сей мир мирской, он всѣм знатен и всѣх обманывает. Вот мир! – в упокоеніе мыслей, обрадованіе сердца, оживотвореніе души. Вот мир! Вот щастія нѣдро! Сей-то мир отворяет мыслям твоим храм покоя, одсваает душу твою одеждою веселія, насыщает пшенична мука и утверждает сердце” [12, 206].

Б.-І. Антонич розуміє духовний мир як гармонію. Слово “гармонія” (гр. harmonia) означає “зв’язок”, “порядок”, “стрій”, “лад”, “домірність”, “узгодженість”, “стрункність” [5, 126]. Те, що поет прагнув миру і шукав шляхи його досягнення,

свідчить збірка “Велика гармонія”, в якій ключове слово “гармонія”, повторюючись у 12 поезіях, організовує образну систему, що дозволяє вважати його метаобразом [15, 28]. Християнський Бог є найвищою гармонією, камертоном, від якого налаштовується людина і світ. Поет усвідомлює, що “для щастя треба мало: гармонії” (“Амінь”), “гармонії в серці – нічого більш не треба” (“Простота”); у “Літанії” “гармонія душі” ототожнюється з ласкою віри. Б.-І. Антонич приходить до важливого визнання, що найвищою гармонією є Бог:

Він – кожній речі мелодію дає,
Він – гармонія, Він – акорд музичний,
Він – камертон, що стріить серце твоє,
Він – Звук Доконаний, Величний” [1, 93].

Бог не лише є джерелом гармонії людського серця, а також гармонії космічної, бо “Він – кожній речі мелодію дає”, тому збірку названо не просто “гармонія”, а “Велика гармонія”.

Осягнути гармонію нелегко, адже вона є привілеєм лише такого серця, яке заради неї зрікається світського задоволення, порожнього філософування і керується винятково Божою волею, яку ставить вище від своїх егоїстичних бажань:

А сьогодні я спілий, мов літом,
Покінчив молодечі штукарства та герці,
Погодився із Богом та світом
І знайшов досконалу гармонію в серці [1, 103].

Висновки. При здійсненні аналізу світоглядів Григорія Сковорода та Богдана-Ігоря Антонича знаходимо чимало дотичностей у поглядах на Бога, природу, людину. Митці глибоко осмислювали внутрішнє життя людини, художньо опрацьовували теми чистоти серця, духовного миру тощо. Вивчаючи поетичну спадщину Богдана-Ігоря Антонича, зауважуємо, що на ній особливо позначилася кордоцентрична філософія Григорія Сковорода.

1. Антонич Б.І. *Повне зібрання творів / Богдан Ігор Антонич; [передмова Миколи Ільницького; Упорядкування і коментарі Данила Ільницького].* – Львів: Літопис, 2009. – 968 с.

2. Бетко І. *Осмислення нумінозного досвіду в поезії Богдана-Ігоря Антонича / Ірина Бетко // Бетко І. Українська релігійно-філософська поезія. Еману розвитку.* – Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2003. – С. 174 – 209.

3. Валявко І. Дмитро Чижевський – фундатор поняття “філософія серця” [Електронний ресурс] / Ірина Валявко. – Режим доступу до видання: http://scepsis.ru/library/id_162.html.

4. *Весни розспіваної князь. Слово про Антонича: Статті, есе, спогади, листи, поезії.* – Львів: Каменяр, 1989. – 430 с.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ (XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)

5. Гармония // Музыка: Энциклопедия / [Под. ред. Г.В. Келдыш]. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. – С. 126.
6. Гординський С. “Пісні, що їх диктує Бог” (Релігійні поезії Б.-І. Антонича) / Святослав Гординський // Народній Календар на звичайний 1949 рік. – Мюнхен: [б.в.], 1948. – С. 118 – 123.
7. Зубрицька М. Топос молитви у творчості Б. І. Антонича та його рецепційне навантаження / Марія Зубрицька // “Мистецтво творять шал і розум”. Творчість Богдана Ігоря Антонича : рецепції та інтерпретації: збірник наукових праць. “ Львів, 2011. – С. 134 – 144.
8. Новикова М. Міфосвіт Антонича / Марина Новикова // Антонич Б.-І. Твори. – К.: Дніпро, 1998. – С. 5 – 18.
9. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Соняшний поет Б.-І. Антонич / Іван Огієнко // Наша культура : Науково-літературний місячник. – 1936. – Кн. 3 (12). – С. 213 – 220.
10. Погорілий С. Символи у Сквороди / Семен Погорілий // Сучасність. – 1973. – Ч. 3 (147). – С. 18 – 24.
11. Розумний Я. Від символізму до екзистенціалізму: християнські елементи в українській поезії двадцятого століття / Ярослав Розумний // Збірник праць Ювілейного Конгресу у 1000-ліття хрищення Руси-України. – Мюнхен, 1988 – 1989. – С. 491 – 513.
12. Скворода Г.С. Світ ловив мене, та не впіймав. – Х.: Фоліо, 2006. – 607 с.
13. Ушкалов Л. Скворода та інші: Причинки до історії української літератури. – К.: Факт, 2007. – 552 с.
14. Чижевський Д. Філософія Г.С. Сквороди [Підготовка тексту, мовна редакція та вступна стаття Л. Ушкалова]. – Харків: Акта, 2003. – 432 с.
15. Якубчак Н.В. Поетика ліричного циклу Б.-І. Антонича / Н.В. Якубчак // Наукові записки. Том 48. Філологічні науки. – К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2005. – С. 24 – 31.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2012

УДК 656.2(477)

Тетяна Шаргун, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри гуманітарної та соціально-економічної підготовки
Львівської філії Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту
імені В.А. Лазаряна

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ (XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)

У статті обґрунтована доцільність вивчення історичного аспекту підготовки фахівців залізничного транспорту в Україні у XX та на початку XXI століття та визначено основні напрями дослідження. На основі стратегічних завдань розвитку залізничного транспорту висвітлено можливості періодизації у професійній підготовці фахівців у досліджуваній період. Визначено основні напрями історико-педагогічного дослідження проблеми підготовки фахівців залізничного транспорту в Україні.

Ключові слова: залізничний транспорт, фахівці залізничного транспорту, історичний аспект, підготовка фахівців залізничного транспорту.

Лит. П.

Актуальність проблеми дослідження. Залізничний транспорт як важлива складова економіки держави суттєво впливає на розвиток інших сфер суспільства. Професійна діяльність фахівців, що працюють у галузі залізничного транспорту, має складний інтегрований характер, поєднуючи розумові та фізичні виробничі функції. Нині підготовка фахівців для залізничного транспорту має низку особливостей, зумовлених соціально-економічними та науково-технічними тенденціями. Найактуальнішими серед них є вимога конкурентоспроможності, потреба суміщення виробничих функцій, а також необхідність розроблення прогностичної засади для оволодіння новими технологіями і методами діяльності.

Стратегічні напрями розвитку залізничного

транспорту викладені у низці державних документів, зокрема Концепції реформування залізничного транспорту України [6], Стратегії розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року [7], Державній цільовій програмі реформування залізничного транспорту на 2010 – 2015 роки [2] та ін.

Звертання до історичного минулого є не тільки доцільним і виправданим, але й актуальним і необхідним для розв'язання нагальних потреб сьогодення, оскільки наука не може розвиватися без аналізу минулого, оцінки й систематичного перегляду накопиченої системи знань.

У період XX ст. відбувалися докорінні зміни в педагогічній теорії й практиці підготовки фахівців. Цей історичний період і накопичений у ньому досвід розкриває особливості розвитку теорії і